

С т а н о в и щ е

на доц. д.н. Юра Константинова

във връзка с конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“

за нуждите на секция „Нова българска история“ в Института за исторически изследвания (ИИСТИ) – БАН

В бр. 63 на „Държавен вестник“ от 6 август 2022 г. е обявен конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. „История и археология“, научна специалност „История на България“ (Българската дипломация (1879 – 1944) за нуждите на секция „Нова българска история“ при ИИСТИ-БАН. До участие в конкурса са допуснати двама кандидати – гл. ас. д-р Войн Божинов и гл. ас. д-р Алека Стрезова, чиито документи и научни приноси ще представя и коментирам по азбучния ред на фамилиите им.

Д-р **Войн Божинов** е възпитаник на Исторически факултет на Софийски университет, където през 2005 г. защитава докторска дисертация на тема „Андрей Ляпчев – политик, държавник, общественик“, след което започва работа в Института за исторически изследвания. Владее английски и руски език.

Съответствие с минималните национални изисквания

Д-р Божинов участва в конкурса с шест монографии и 39 статии; представил е данни за цитирания, далеч надхвърлящи минималните научни изисквания, както и информация за участия в проекти, каквато не се изисква за настоящата процедура. Като основен хабилизационен труд д-р Божинов посочва монографията си „Управлението на деветнадесетомайците 19 май 1934 – 22 януари 1935 г.“, С., 2017. Заслужава да бъде отбелязан факта, че в представеното електронно копие на документите на д-р Божинов този труд няма рецензенти, а в представеното хартиено копие, както и в системата COBISS, същият труд (със същия ISBN и без претенции за допълнено и преработено издание) се е сдобил с двама рецензенти. Намирам подобна добавка за манипулативна и некоректна. Въпреки това приемам основния хабилизационен труд (без добавените рецензенти(!), доколкото при написването му, изискването за рецензенти не е съществувало.

Други три самостоятелни монографии на д-р Божинов са: „Република Македония в съвременната геополитика“, С., 2017; „Социалистическа Югославия в агония 1980-1989“, С., 2019 и „Социалистическа Югославия в разпад 1989-1992“, С., 2021. Тези три монографии излизат извън областта на конкурса, обявен за научна специалност „История на България“. Цитираните три монографии очевидно не могат да се използват за доказване на компетентност на д-р Божинов в тази специалност, в която биха могли да се направят много, разнообразни и значителни изследвания, поради което няма да ги коментирам в становището си.

Представени са и две монографии, в които д-р Божинов участва в съавторство – „Национално могъща и обединена България. Формациите на радикалната десница и националният въпрос“. С., 2014 (в съавторство с Николай Поппетров) и „Република Македония в съвременната геополитика и мястото на българския национален интерес там“, С., 2018 (в съавторство с Йорданка Стоянова-Тонева). В документите на кандидата и в резюметата на научните му трудове последните две издания присъстват като монографии. Те обаче са включени в представената от кандидата таблица с наукометрични показатели като глави от колективни монографии. Възможно обяснение за това би могъл да е фактът, че написаните от д-р Божинов части в тях са съответно - 96 стр. в първата монография и 99 стр. във втората, т.е. за да бъдат приравнени на монографии, съгласно изискванията на ЗРАЗРБ (&1.10 от Допълнителните разпоредби), трябва да бъдат броени знаците на всяка страница. Разнопосочното представяне на тези трудове от кандидата създава объркване, но приемам те да бъдат разглеждани като глави от колективни монографии. Приносът на д-р Божинов в първата монография има връзка с научната специалност на конкурса, за разлика от участието му в монографията „Република Македония в съвременната геополитика и мястото на българския национален интерес там“, С., 2018.

По объркващ начин са представени и монографиите „Земното кълбо не престава да се върти, ако ние и да спим. Разказ за живота на Андрей Ляпчев“, С., 2005 и „Андрей Ляпчев“, С., 2006. Те са отчетени в представената таблица с наукометричните показатели като публикувани книги на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, но не са включени с резюмета на представените от кандидата публикации, поради което няма как да бъдат рецензирани.

Приемам, че 31 от представените 39 научни статии имат отношение към научната специалност „История на България“ и добавени към основния монографичен труд и главата от колективна монография, дават основание да се счита, че д-р Божинов покрива и надхвърля минималните законови изисквания и трябва да бъде допуснат до оценяване в конкурса.

По същество

Д-р Божинов откроява като основен хабилитационен труд изследването си „Управлението на деветнадесетомайците 19 май 1934 – 22 януари 1935 г.“. С., 2017. Трудът задълбочава и разширява знанието за деветнадесетомайската власт като я поставя в контекста на политическото управление на България преди преврата от 19 май 1934 г. и търси нейни паралели извън границите на страната. Книгата проследява в детайли деветте месеца управление на деветнадесетомайците, акцентира на идеологията им и проблематизира последиците от намесата им в политиката. Тази монография задълбочава и уплътнява заниманията на автора и с кръга „Звено“, който попада в обсега на интересите му при работата върху глава от монографията „Национално могъща и обединена България. Формациите на радикалната десница и националният въпрос“. С., 2014 г. В това издание д-р Божинов разработва темите за още няколко крайно десни организации, действащи в българския политически живот в

междувоеенния период, както и частта, посветена на българския национален въпрос в същия хронологичен период.

Представените за участие в конкурса статии очертават трайния изследователски интереси на д-р Божинов към българо-сръбските/югославските отношения. Сред другите му публикации, свързани с научната специалност „История на България“ могат да се открият статии посветени на младотурската революция, обявяването на българската независимост, българо-османските отношения в навечерието на Първата световна война и др. Научната продукция на д-р Божинов е четивна, често ориентирана към по-широка публика. Впечатление прави широкото използване на спомени и преса от изследваната епоха, което придава колорит на изложението. Едновременно с това налице е залитане към идеологизирани тези за сметка на задълбочения исторически дебат, който изисква вкарване в оборот на нови изворови данни и аргументирана дискусия със съвременни изследвания на български и чуждестранни колеги, работили по сходна тематика.

Д-р Алека Стрезова е възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски“, където освен магистърска степен по история, има второ висше по „Международни отношения“. Тя е редовен докторант на ИИстИ-БАН, където през 2013 г. защитава дисертационен труд на тема „Българските дипломати 1879–1912“. След защита на дисертационния си труд започва работа в ИИстИ. Владее френски, английски, руски и немски език.

Съответствие с минималните национални изисквания

В настоящата процедура д-р Стрезова участва с две монографии, 10 статии, четири студии и една глава в колективна монография; представила е данни за цитирания, които надхвърлят минималните национални изисквания. Като основен хабилитационен труд тя представя монографията си „Последен по рода си. Д-р Георги Вълкович (1833-1892)“, В. Търново, Фабер, 2022. Втори монографичен труд представен в конкурса е книгата „Българската дипломация. Институции и представители. 1879-1918“, С., Авангард прима, 2017. Двете монографии, както и всички статии, студии и глава от колективна монография са свързани с различни аспекти от научна специалност „История на България“. Сборът от точките, които представените публикации носят на кандидата, далеч надхвърля минималните национални изисквания, което дава основание д-р Стрезова да бъде допусната до оценяване в конкурса.

По същество

Основният хабилитационен труд на д-р Стрезова е монографията ѝ „Последен по рода си. Д-р Георги Вълкович (1833-1892)“, В. Търново, Фабер, 2022. В него, позовавайки се на богат изворов материал, публикации в пресата, данни от дневници и мемоари на съвременници и на впечатляваща по обем историографска база, тя проследява биографията и професионалната дейност на българския дипломат д-р Георги Вълкович. Монографията поставя неговата личност в контекста на българската история на границата на между османския и следосвобожденския период, което

позволява на авторката да демонстрира компетентността си в множество и разнообразни теми. Няма съмнение, че основният хабилитационен труд на д-р Стрезова се явява продължение, надграждане и задълбочаване на нейните интереси в областта на дипломатическата история. Те са видни от темата на дисертационния ѝ труд и от монографията ѝ „Българската дипломация. Институции и представители. 1879-1918“, С., Авангард прима, 2017. Последното изследване доразвива знанието ни за българската дипломация, добавяйки към него информация за създаването и административното развитие на българското външнополитическо ведомство, както и уточняващи данни за представителите на българската дипломация.

Представените от д-р Стрезова статии, студии и глава от монография развиват голямата тематична област за българска дипломация от създаването на самостоятелната българска държава до края на Втората световна война. Те са посветени основно на личности (Стоян Петров-Чомаков, Димитър Греков, Александър Малинов, Григор Начович, Петър Матеев, Тодор и Панчо Хаджимишеви и др.), свързали живота си на българска дипломация, откриването на български представителства зад граници, а също на публикуване и коментар на новоиздирени британски и османски дипломатически документи, разкриващи неизвестни до момента данни за българската история. Впечатление прави представянето на документалните сведения на четивен език, успешната им контекстуализация в българската, балканската и европейската история, отличното познаване на историографията по разглежданите теми. Искам специално да подчертая развитието на д-р Стрезова, чийто хабилитационен труд показва видимото ѝ израстване като учен.

Заключение

И двамата кандидати покриват изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“. В представените от тях трудове не откривам плагиатство и неверни данни. След обстойно запознаване с материалите по конкурса смятам, че д-р Алека Стрезова е по-подходящият кандидат за заемане на академичната „доцент“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. „История и археология“, научна специалност „История на България“ (Българската дипломация (1879 – 1944) за нуждите на секция „Нова българска история“ при ИИСТИ-БАН. Мотиви: д-р Стрезова владее отлично четири чужди езика; има завършена втора магистърска степен по „Международни отношения“; показва устойчив интерес и професионално развитие в изследователското си поле – история на българската дипломация; овладяла е методологията на историческото изследване (задължителна част, от която е включването в научен оборот на нови изворови данни и успешното им комбиниране със сведения от други източници и историография); целенасочено работи за повишаване на квалификацията си и за разкриването на нови сведения за българската история.

Класирам кандидатите по следния начин:

1. Гл. ас. д-р Алека Стрезова
2. Гл. ас. д-р Войн Божинов

и като член на научното жури ще гласувам д-р Алека Стрезова да бъде предложена за избор на академичната длъжност „доцент“ от Научния съвет на Института за исторически изследвания – БАН.

София, 1 декември 2022 г.

Доц. д.н. Юра Константинова